

מתנתין:

א. אלו טעונות תנופה, ואין טעונות הגשה:
לוג שמן של מצורע.

וקרבן אשמו של מצורע.

והביכורים — בדברי רבי אליעזר בן יעקב,
דאמר ביכורים טעונים תנופה.

ואימורי שלמי יחיד, וחזה ושוק שלחן [של
שלמי יחיד] המונפים יחד.

אחד שלמי אנשים ואחד שלמי נשים דינם
בתנופה, אלא שהתנופה עצמה נעשית
בישראל, שבני ישראל מניפים, ולא באחרים
— שאין הנשים או הנכרים מניפים, על אף
שקרבן השלמים שהם מביאים טעון תנופה
[באימורין ובחזה ושוק].

שתי הלחם ושני כבשי עצרת הבאים עמהם.
כיצד הוא עושה?

נותן שתי הלחם על גבי שני כבשים, ומניח
שתי ידיו למטה משני הכבשים ומניפם יחד.

ב. כיצד היא התנופה?

מוליך ומביא, מעלה ומוריד. שנאמר בחזה
התנופה ושוק התרומה של איל המילואים
"אשר הונף ואשר הורם", ומכאן ילפינן
בבנין אב לכל הטעונים תנופה, שמוליכים
ומביאים אותם, שגם מעלים ומורידים אותם
[על פי תורת כהנים, פרשת צו קמ"ח].

ג. תנופה היתה נעשית אפילו במזרח
המזבח, וכל שכן במערבו שהוא הצד הקרוב
להיכל⁽²⁹⁾. ואילו הגשה היתה נעשית במערב

א-א

מרבח אני שאר מנחות שדומות לאלה
שבענין שבאות בגלל עצמן, ומוציא אני
מנחת נסכים שאינה באה בגלל עצמה אלא
בגלל הזבח שהיא באה עמו.

והלא מנחת כהנים ומנחת כהן משיח באות
בגלל עצמן, ואם כן, יכול יהיו טעונות
הגשה?

תלמוד לומר "והגיש"?

ופרכינן: האי מיבעי ליה לגופה, שטעונה
הגשה?!

ומתצינן: מיעוטא מן "והגיש", [דהיינו
דמצי למיכתב והגיש בלא האות ה"א,
וכתיב] "והגיש".

ומה ראית לרבות שאר מנחות ולהוציא
מנחת כהנים ומנחת משיח?

מרבח אני שאר מנחות שיש מהן לאישים,
ובאות בגלל עצמן, ויש מהן לכהנים.

ומוציא אני:

שתי הלחם ולחם הפנים — שאין מהן
לאישים.

ומנחת נסכים — שאינה באה בגלל עצמה.

ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח — שאין
מהן לכהנים.

נאמר באותה פרשה בענין הקומץ: "והרים
הכהן מן המנחה". יכול ירים בכלי?

תלמוד לומר במקום אחר "והרים ממנו
בקומצו", מה הרמה האמור לחלן בקומצו
ולא בכלים, אף הרמה האמור כאן בקומצו.

29. רש"י מפרש שאם רצה יכול להניף אפילו במזרח, שגם הוא קרוי "לפני ה'", אבל ודאי

דוקא, והיינו בפנינתו המערבית – דרומית של המזבח, הקרובה להיכל.

ד. התנופות קודמות להגשות, שקודם מניפים את המנחה, ואחר כך מגישים אותה לקרן המזבח.⁽³⁰⁾

ה. מנחת העומר ומנחת קנאות – טעונות הגשה ותנופה.

לחם הפנים ומנחת נסכים⁽³¹⁾ – אין טעונות לא הגשה ולא תנופה.

ו. רבי שמעון אומר: ג' מינין של קרבנות [שהם – שלמי יחיד, וכבשי עצרת, ואשם מצורע] טעונין בין שלשתן עשיית שלש מצוות, כאשר שתים מתוך שלשת המצוות נוהגות בכל אחת ואחת, ואילו המצוה

שאם יניף במערב, שהוא קרוב יותר לצד ההיכל, יהיה כשר. אולם הרמב"ם [מעשה"ק ט ו] כתב "ומניף הכל לפני ה' במזרח". ודקדקו האחרונים מלשונו שהיו מניפין בדוקא במזרח. וביאר הטהרת הקדש, שמאחר ומבואר במסכת כלים [א ח – ט] שבין האולם ולמזבח הוא מקודש יותר מעזרת כהנים, שבעזרת כהנים מותרין כהנים בעלי מומין ליכנס שם, מה שאין כן בין האולם ולמזבח, ולכן אע"פ שהתירו לזרים ליכנס למזרח העזרה והמזבח [שהוא עזרת כהנים] לצורך תנופה שהוא בבעלים, וכמבואר במשנה שם, מכל מקום לא התירו להם ליכנס לצד מערב המזבח [שהוא בין האולם ולמזבח], שהוא מקודש יותר וכנ"ל. אולם החשק שלמה העיר על זה מהמשך דברי הרמב"ם שם, שכתב "וכן כל הטעון תנופה, במזרח מניפין אותו". והרי בין הטעונים תנופה ישנם גם קרבנות שתנופתם היתה רק בכהנים, כמנחת העומר וכבשי עצרת, ולכהנים תמימים הלא הותר ליכנס בין האולם ולמזבח. ואם כן יקשה למה הצריכן תנופה במזרח. והאבן האזל כתב טעם אחר בזה, שמאחר וכל הנכנסים לעזרה באים דרך מזרח, ואם כן נמצא שאם ירצה להניף במערב, יהיה מעביר על המצוה, שהרי גם במזרח כשר, [ועיי"ש מה שדן לפקפק בזה, מכח דברי התוס' לקמן [סד], שכתבו שדין "אין מעבירין" לא נאמר לענין מצוה אחת שיש לו שתי אפשרויות לקיימה].

30. בפשוטו, כונת המשנה היא על מנחת העומר ומנחת סוטה, שמבואר בהמשך המשנה שהן טעונות תנופה והגשה, אולם לא נתפרש בגמרא טעם לדין זה. והמשך חכמה [פ' נשא] כתב, שהוא משום אין מעבירין על המצוות, שהרי התנופה במזרח וההגשה במערב, והיו נכנסים לעזרה דרך מזרח. ולפי דבריו, ודאי שהסדר אינו מעכב כדיעבד, שהרי אין זה דין האמור בעצם עבודות אלו, שיהיו נעשים לפי סדר זה בדוקא. אולם השפת אמת נסתפק איך יהיה הדין כששינה והגיש קודם התנופה, האם יהיה צריך לחזור ולהגיש אחר התנופה. ולפי סברתו, הוא דין של סדר שנאמר בעבודות הנעשים במנחה, שיהיה קודם התנופה ואחר כך הגשה.

והרמב"ם [מעשה"ק ט טז] כתב "ותנופה קודמת להגשה בכל מקום". ודקדק הגרי"ז מלשונו, שגם כאשר ישנם לפנינו שתי מנחות, שאחת טעונה תנופה והשנייה טעונה הגשה, התנופה קודמת להגשה. ולפי דברי המשך חכמה הנ"ל, ודאי יהיה הדין כך, משום "אין מעבירין".

31. התוס' [עמ' ב] כתבו שגם בנסכים הבאים בפני עצמן אין דין הגשה, ואף על גב שכל הטעם שאנו ממעטים מנחת נסכים מהגשה, מבואר בגמרא לעיל שהוא משום שאינם באים מחמת עצמן, אלא מחמת הקרבן, ואם כן כשבאים בפני עצמן לא נוכל למעטם משום טעם

השלישית אין בהן [דהיינו, שבכל אחד משלשת הקרבנות יש רק קיום של שתי מצוות מתוך השלש].

ואלו הן שלשת מיני הקרבנות: זבחי שלמי יחיד, וזבחי שלמי ציבור [שני כבשי עצרת], ואשם מצורע.

ואלו הן שלשת המצוות: סמיכה מחיים, תנופה מחיים, תנופה לאחר שחיטה.

זבחי שלמי יחיד טעונים סמיכה כאשר הם חיים, ותנופה כאשר הם שחוטין [באימורים ובחזה ושוק]. ואין בהם מצות תנופה כאשר הם חיים.

זבחי שלמי ציבור [כבשי עצרת] טעונים תנופה חיים, ותנופה כאשר הם שחוטין, אך ואין בהם מצות סמיכה.

ואשם מצורע טעון סמיכה, ותנופה, כאשר הוא חי, ואין בו מצות תנופה כשהוא שחוט.

גמרא:

תנו רבנן: נאמר באשם מצורע ובלוג השמן של המצורע "והקריב אותו לאשם, ואת לוג השמן, והניף אותם תנופה", מלמד הכתוב שטעונים קרבן האשם ולוג השמן תנופה כאחד.

ומנין שאם הניף זה בפני עצמו, וזה בפני עצמו יצא?

תלמוד לומר "והקריב אותו לאשם, ואת

לוג השמן] — והניף, דמשמע דקאי "להניף" על לוג השמן [הכתוב בסיפא דקרא] בפני עצמו, ואם כן הוא הדין שיכול להניף את האשם בפני עצמו.

יכול יניף שתיהן כאחת, ויחזור ויניף כל אחד לעצמו, לקיים גם "והניף אותם" וגם "ואת לוג השמן והניף"?

תלמוד לומר קרא יתירא "תנופה", דהוי מצי למיכתב "והניף אותם" בלבד, ללמדך — תנופה אחת ולא כמה תנופות.

ומה ששנינו במשנה שיכול להניף אפילו בצידו המזרחי של המזבח, ילפינן לה ממה שנאמר בתנופת האשם של מצורע ולוג השמן "והניף אותם תנופה לפני ה'", דמשמע שאפילו במזרח של מזבח, הרחוק מההיכל, קרינן ביה "לפני ה'".

ותמהינן: והא אמר מר לעיל, ביחס להגשת קרבן מנחה, איפכא. דתניא התם: "לפני ה'" — יכול יגישנה למנחה אל המזבח במערב, שהוא "לפני ה'", תלמוד לומר "אל פני המזבח", שהוא צד דרום, שהכבש נתון בדרום, ופניו של מזבח לכבש! ומוכח ש"לפני ה'" היינו במערב, וכיצד אמרינן הכא דהוא במזרח?

ומשנינן: אמרי, הני מילי דאמרינן דיש לדרוש ש"לפני ה'" היינו במערב, משום דאיירי בקרבן מנחה, דאיירי "חטאת" ["קדש קדשים היא כחטאת"], וחטאת טעונה שפיכת הדמים הנותרים אל יסוד המזבח, וממילא גם הגשת המנחה צריכה שתהיה נעשית כנגד היסוד, שהרי היא

שטעונוין תנופה, דברי רבי אליעזר בן יעקב.

מאי טעמא דרבי אליעזר בן יעקב? [כיצד למד זאת] — גמר, למד בגזירה שוה, "יד יד" משלמים, הטעונים תנופה באימורים ובחזה ושוק.

כתיב הכא בביכורים "ולקח הכהן הטנא מידך", וכתיב התם בשלמים "ידיו תביאנה — את החלב על החזה — להניף אותו א-ב תנופה", מה כאן בבכורים כהן, אף להלן בשלמים כהן מניף.

ומה להלן בשלמים בעלים מניף, כדכתיב "המקריב את זבח שלמיו לה' יביא את קרבנו לה' מזבח שלמיו ... ידיו תביאנה ... להניף". אף כאן בבכורים בעלים מניף.

נלמדת מחטאת, (32) וקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד, הילכך חייב להגישה לקרן הדרומית מערבית שיש בה יסוד [כי המנחה חייבת להיות קריבה בדרום, משום דכתיב בה נמי "אל פני המזבח" שהוא בדרום] וקרינן בקרן זו גם "לפני ה'" וגם "אל פני המזבח".

אבל, הכא בתנופת האשם ולוג השמן של מצורע, "לפני ה'" קרינא ביה, אפילו בצדו המזרחי של המזבח. (33)

שנינו במשנה: והביכורים — בדברי רבי אליעזר בן יעקב.

ומבארין: מאי רבי אליעזר בן יעקב — דתניא: "ולקח הכהן הטנא מידך, והניחו לפני מזבח ה' אלקיך", לימד על הביכורים

מערב, והרי מבואר בגמרא שאילו היה יסוד במזרח, היה אפשר לעשות ההגשה שם. והניחו בקושיא. עוד העיר בטהרת הקדש, למה הצריכו להגיש כנגד חודה של קרן, והרי בצד דרום סמוך למערב היה אמה אחת יסוד, ואם כן יעשה ההגשה שם, שהרי כל העזרה קרויה "לפני ה'".

ובאמת שהתוס' ביומא [מה בן הביאו בשם רבינו יצחק הבחור, ש"לפני ה'" הכונה היא רק לצד מזרח [או מערב], ולא לשאר רוחות העזרה, [ומשום כך גם בהגשה שהיא ודאי נעשית בפנים, אנו דורשים "לפני ה'", שיהיה לצד מזרח, ולא לשאר רוחות, ולכן אין לנו מקור לדרוש שיהיה לצד מערב בדוקא]. ונחלק בזה על שיטת התוס' כאן [שהיא שיטת ר"י כמבואר בתוס' יומא], שכל העזרה קרויה כן. ולפי שיטתו מובן למה ההגשה צריכה ליעשות בדוקא כנגד חודה של קרן דרומית מערבית, שרק באופן זה הוא נחשב "לפני ה'", הואיל ונעשה לצד מערב.

32. מבואר בגמרא שנאמר דין יסוד בהגשת המנחה, כלומר שיהיה נעשה כנגד היסוד. ויש לעיין האם משום כך יהיה צריך להגיש מחוט הסיקרא ולמטה בדוקא, שהרי למעלה מן החוט אינו חשוב כנגד היסוד, וכמו שביאר הגרי"ז [רי"ז הלוי לו ב] לענין מתן דם עולה שדינה ליתן למטה מהחוט, שהוא משום שצריך נתינה כנגד היסוד, וכשנותן למעלה אינו מתייחס כלל ליסוד. וצ"ע.

33. התוס' ביארו ש"לפני ה'" הנאמר בתנופה הכונה היא לכל העזרה, ובא לומר שלא יניף חוץ לעזרה, ולכן אין לנו מקור להצריך שיהיה לצד מערב בדוקא, אבל בעבודות שהוא דבר פשוט שהם נעשים בפנים, שם מתפרש "לפני ה'" — במערב, שהוא קרוב יותר לצד ההיכל, ומשום כך הוקשה להם, שהרי הגשה בודאי שצריכה ליעשות בעזרה, הואיל וצריכה מזבח, ואם כן היינו צריכים לדרוש "לפני ה'", לצד